

DOI: <https://doi.org/10.34921/amj.2025.3.01>**POSTCOVID DÖNƏMİNDƏ UŞAQLARLA MÜQAYİSƏDƏ BÖYÜKLƏRDƏ
SUÇİÇƏYİNİN GEDİŞİNİN FƏRQLİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ VƏ BU XƏSTƏLİYİN
SPESİFİK PROFİLAKTİKASININ ƏHƏMİYYƏTİ**

¹M.H.Bağirova, ¹R.R.Bəylərova, ¹M.M.Muxtarov, ¹K.Ə.Cəfərova, ¹R.T.Nəzərova,
¹Ş.M.Rəşidova, ¹G.A.Kərimova, ¹A.C.Orucova, ¹N.B.Şixəliyeva, ²N.M.Şükürova,
¹M.A.Abdullayev, ³B.N.Əsədov

¹Azərbaycan Tibb Universitetinin Yoluxucu xəstəliklər kafedrası;

²Ə.D.Məlikov adına 6 №-li Şəhər Klinik Xəstəxanası;

³Azərbaycan Tibb Universitetinin Ailə təbabəti kafedrası, Bakı, Azərbaycan

Məqalədə postkovid dönəmində uşaqlarla müqayisədə böyüklərdə suçiçəyi xəstəliyinin klinik gedişinin fərqlərini və spesifik profilaktikanın rolunu araşdırmaq məqsədilə aparılmış tədqiqat işi haqqında məlumat verilmişdir. Tədqiqat zamanı ümumilikdə 91 pasiyentin – 6 ayda 18 yaş arasında olan 63 uşağın və 18 yaşdan yuxarı olan 28 böyüyün klinik və laborator göstəriciləri müqayisə edilmişdir. Tədqiqata suçiçəyi əleyhinə peyvənd edilməyən pasiyentlər daxil edilmişdir. Müxtəlif yaş qruplarında simptomlar və laborator göstəricilər təhlil edilmişdir.

Statistik analiz nəticəsində uşaqlarla müqayisədə böyüklərdə bədən temperaturu, ALT və AST-nin səviyyələri, leykosit və CRP kimi göstəricilərdə yüksək artım müşahidə olunmuş və əhəmiyyətli fərqlər qeydə alınmışdır ($p<0,05$). Böyüklərdə daha çox rast gəlinən klinik əlamətlərə baş ağrısı, bulloz və hemorragik səpgilər aiddir. Uşaqlarda isə xəstəlik əsasən yüngül səpgilərlə və qısamüddətli gedişlə xarakterizə olunur ($p<0,001$).

Postkovid dövründə böyüklərdə suçiçəyinin daha ağır keçməsi immun sistemin zəifləməsi, spesifik profilaktikanın aparılmaması və xəstələrin əksəriyyətində yanaşı xronik xəstəliklərlə əlaqələndirilmişdir. Bu vəziyyət risk qrupuna daxil olan əhali üçün peyvəndləmə və profilaktik tədbirlərin zəruriliyini göstərir.

Açar sözlər: postkovid dövrü, suçiçəyi, klinik gediş, immun sistem, vaksinasıya, profilaktika, bulloz səpgi

Ключевые слова: постковидный период, ветряная оспа, клиническое течение, иммунная система, вакцинация, профилактика, буллезная сыпь

Key words: post-COVID period, chickenpox, clinical course, immune system, vaccination, prophylaxis, bullous rash

Son illərdə, xüsusilə post-COVID-19 dövründə, infeksiya xəstəliklərin epidemioloji xüsusiyyətlərində nəzərəcarpacaq dəyişikliklər müşahidə edilmişdir. Belə ki, hava-damcı yolu ilə yayılan infeksiyaların əksəriyyətinin rastgəlmə tezliyində artım qeydə alınmışdır [1-3]. Xüsusi əhəmiyyət kəsb edən bu infeksiyalardan biri də suçiçəyidir (SÇ). Pandemiya zamanı tətbiq edilən genişmiqyaslı karantin rejimi, məktəb və uşaq bağçalarının bağlanması, sosial təmasların minimuma endirilməsi kimi tədbirlər nəticəsində bir çox uşaqlar təbii yolla bu virusla qarşılaşmamışdır. Bu isə immun sistemində SÇ-yə qarşı kütləvi immunitetinin zəifləməsi ilə nəticələnmişdir. Postpandemiya dövründə sosial həyatın yenidən aktivləşməsi, iş şəraitinin bərpa

olunması və əhalinin immun müdafiəsinin aşağı olması fonunda SÇ-nin törədiciyi olan yüksək yoluxuculuğa malik virusların yayılma imkanları əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır [4-6].

İnsanların müxtəlif ölkələrə tez-tez səyahət etməsi və miqrasiya halları SÇ-nin yayılmasını beynəlxalq səviyyədə artırır. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) verdiyi məlumata görə, il ərzində dünyada hər il SÇ ilə 140 mln xəstələnmə, 4,2 mln hospitalizasiya, 4200 ölüm hadisəsi qeyd olunur. Statistikadan məlum olur ki, 14 yaşa qədər SÇ-yə görə ölüm hər 100 min nəfərə 1, yaşı 25-dən çox olan şəxslərdə isə 25 letal nəticə düşür [7,8]. SÇ-yə bütün yaş dövrlərində yoluxmaq mümkündür. Yoluxmanın 5%-i böyüklərin payına düşür və yaş artdıqca

onlarda xəstəliyin ağır gedişi, fəsadların başvermə riski artır. SÇ sürətlə yayılan xəstəliklərdən biridir; son onillikdə bütün infeksiyon xəstəliklərin strukturunda onun payına 20-25% düşür. SÇ adətən uşaqlıq dövrünün xəstəliyi kimi tanınsa da, son illərdə, xüsusilə postcovid dövründə immun boşluqlar və peyvəndləmə səviyyəsinin qeyri-bərabərliyi səbəbindən bu infeksiyaya böyüklər arasında da rastgəlmə halları artmaqdadır. *Varisella zoster* virusunun törətdiyi bu xəstəlik böyüklərdə uşaqlara nisbətən daha ağır klinik gedişlə və ciddi ağırlaşmalarla müəşayiət olunur. Əksər hallarda bu xəstəlik uşaqlarda yüngül və orta ağır formada keçir, böyüklərdə isə daha yüksək bədən temperaturu, intensiv səpgilər, uzun müddət davam edən intoksikasiya əlamətləri və orqanizmin ümumi zəifləməsi ilə xarakterizə edilir. Xüsusilə immun sistemi zəif olan şəxslərdə, o cümlədən xronik xəstəlikləri olanlarda (diabet, ürək-damar xəstəlikləri, hipertoniya, piylənmə və s.), hamilə qadınlarda və yaşlı insanlarda SÇ-nin ağırlaşmaları həyatı təhlükə yarada bilər. Böyüklərdə stress hormonu olan kortizolun səviyyəsinin artması immun sistemin funksiyasının zəifləməsinə və viruslarla mübarizənin çətinləşməsinə səbəb ola bilər [9].

Böyüklərdə esterogen və testosteron kimi hormonlar immun sistemə təsir göstərir, viruslara qarşı immun cavabın daha güclü olmasına, eyni zamanda daha kəskin iltihabi proseslərə və ağırlaşmalara səbəb olur [10,11]. Böyüklərdə bəzi immun hüceyrələr yaşlanıb artıq "köhnə" olduğu üçün virusla mübarizədə güclü, amma disbalanslı reaksiya göstərə bilər ki, bu da daha çox iltihaba və toxuma zədələnməsinə səbəb olur.

SÇ-nin yayılmasının qarşısının alınmasında və ağırlaşmaların başvermə ehtimalının azaldılmasında profilaktik tədbirlərin, o cümlədən peyvəndləmənin çox böyük rolu vardır. Həm fərdi səviyyədə, həm də ictimai səhiyyə baxımından risk qruplarının müəyyən edilməsi və onlara qarşı immunlaşdırma strategiyalarının tətbiqi zəruridir. Mövcud tendensiya göstərir ki, SÇ-nin yalnız uşaqlar üçün təhlükəsiz bir infeksiya olduğu fikri artıq aktual deyil və bu xəstəlik böyüklər üçün də ciddi klinik və ictimai-səhiyyə problemi kimi qiymətləndirilməlidir [12].

Azərbaycanda aparılan müşahidələr də son illərdə SÇ-nə yoluxma hallarının artdığını, xüsusən məktəbəqədər və məktəb yaşlı uşaqlar arasında daha geniş yayıldığını göstərir.

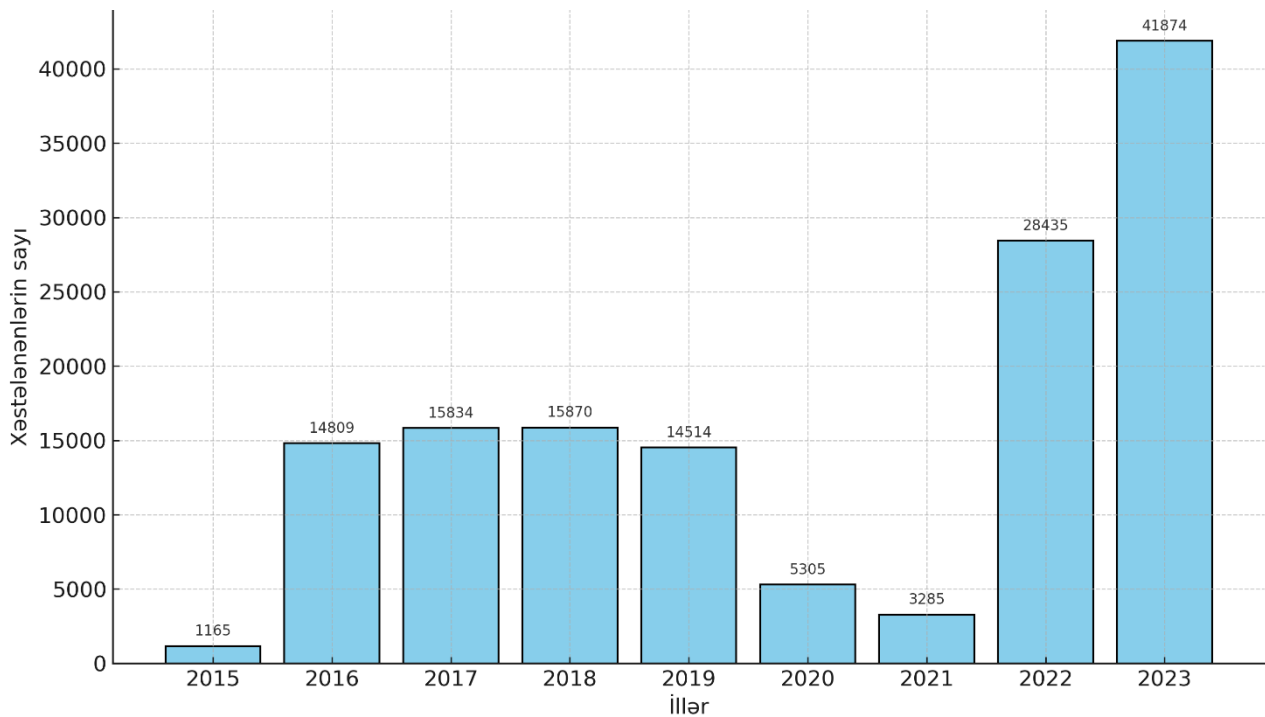
Dövlət Statistika Komitəsinin Azərbaycan da SÇ ilə xəstələnmə hallarına dair hesabatında göstərilmişdir ki, 2015-2019-cu illər arasında SÇ-nin rastgəlmə tezliyində nisbətən sabillik qeyd olunub, lakin artmağa meyli saxlanılıb. 2020-2021-ci illərdə pandemiya dövründə əhəmiyyətli azalma baş verib. 2022-2023-cü illərdə pandemiya dövründə yenidən artım müşahidə olunub (şəkil).

Müasir dövrdə SÇ ilə xəstələnmə hallarının artması, uşaqlardan fərqli olaraq böyüklərdə daha ağır klinik gedişli olması, ağırlaşmalarla keçməsi postpandemiya dövründə yaranan epidemioloji şəraitlə yanaşı, SÇ-nin klinik gedişinin və böyüklərdə uşaqlarla müqayisədə fərqli xüsusiyyətlərinin öyrənilməsinə aktual tədqiqat mövzusunə çevirir. Bu tədqiqatlar effektiv profilaktika tədbirlərinin, risk qruplarının müəyyənəşdirilməsi və təkmil vaksinasiya strategiyalarının formalaşdırılması üçün əhəmiyyətlidir.

Tədqiqat işi COVID-19 pandemiyasından sonra yaranan immunitet boşluğu fonunda SÇ infeksiyasının epidemioloji dinamikasının qiymətləndirilmək, infeksiyanın böyüklər arasında yayılmasının xüsusiyyətlərini, uşaqlarla müqayisədə klinik gedişindəki fərqlilikləri müəyyən etmək və vəziyyətə uyğun vaksinasiyaya ehtiyac səviyyəsini aydınlaşdırmaq məqsədilə aparılmışdır.

Tədqiqatın material və metodları. Tədqiqat Bakı şəhərinin 1 №-li Klinik Tibbi Mərkəzində və 2 №-li Əbülfəz Qarayev adına Klinik Uşaq Xəstəxanasının infeksiyon xəstəliklər şöbəsində aparılıb. Tədqiqata SÇ diaqnozu klinik-laborator metodlarla təsdiqlənmiş, xəstəxanada müalicə edilmiş, tam klinik məlumatları olan 91 xəstə cəlb edilmiş və əldə olunan məlumatlar təhlil edilmişdir. Xəstələr 2 əsas qrupa bölünüb: I qrupa (6 ay-18 yaş) 63 (69,23%) uşaq və II qrupa yaşı 18-dən artıq olan 28 nəfər (30,77 %) daxil edilib.

Xəstələrin ümumi vəziyyəti Vizual Analoji Şkala (VAS) ilə müəyyən edilmişdir. Xəstəliyin forması pasiyentin ümumi vəziyyəti,

Şəkil. 2015-2023-cü illərdə Azərbaycanda suşiçəyi ilə xəstələnmə hallarının sayı

səpgilərin sayı, bədən temperaturunun səviyyəsi və ağırlaşmaların varlığına görə qiymətləndirilmişdir. Subyektiv əlamətlərin (fiziki, zehni yorğunluq, ümumi narahatlıq, baş ağrısı, əzələ ağrısı, qaşınma və s.) təzahür etmə dərəcəsi “Çoxölçülü yorğunluq anketi” (Multidimensional Fatigue Inventory, MFI-20) istifadə edilməklə öyrənilmişdir.

Nəticələrin statistik işlənməsi Microsoft Excel 2021 və IBM SPSS Statistics 22 (IBM Corporation, ABŞ) “Statistica 10” proqram təminatı ilə işlənməmiş, göstəricilər arasındakı fərqlər parametrik üsullardan olan Styudentin t-testindən istifadə edilməklə müəyyən edilmişdir. Aşağıdakı statistik metodlardan istifadə edilmişdir: Deskriptiv statistika: orta göstəricilər (mean), standart sapma (SD), tezlik və faizlər.

Qruplararası müqayisə üçün Fishers Exact testi -2x2 cədvəllər üzrə klinik əlamətləri və ağırlaşma tezliklərini müqayisə etmək, t-test davamlı dəyişənlər (xəstəliyin davam etmə müddəti, ALT/AST göstəriciləri və s.) üçün istifadə edilmişdir. Qrupların göstəriciləri arasındakı statistik fərq $p < 0,05$ qiymətlərində əhəmiyyətli hesab edilmişdir. Tədqiq olunan parametrlər: xəstənin yaşı, xəstəliyin forması,

səpginin tipi, əlamətləri, ağırlaşmalar, laborator göstəricilər, xəstəliyin davam etmə müddəti (günlərlə), ümumi vəziyyətin qiymətləndirilməsi (VAŞ ilə).

Tədqiqatın nəticələri. Aparılan tədqiqatın təhlilindən görünür ki, uşaqların heç biri SÇ əleyhinə vaksinasıya olunmayıb. Onların 32-i (50,79%) qız, 31-i (41,79%) oğlandır. Xəstələnlərin 45-nin ümumi vəziyyəti orta ağır (71,43%), 18-nin (28,57%) ümumi vəziyyəti isə ağır olub. Xəstələr arasında yaşı 3-dən 7-yə qədər olanlar (31,74%) üstünlük təşkil edib və bu yaş qrupunda əsasən xəstəliyin orta ağır formasına rast gəlinib, ağır forma isə 6 aylıqdan 3 yaşa qədər olan uşaqlarda üstünlük təşkil edib, bu da həmin yaş dövründə olan uşaq orqanizminin anatomik, morfoloji və funksional cəhətdən yetkin olmaması ilə izah edilə bilər.

28 böyük pasiyentdən 16-sı (57,14%) qadın, 12-i isə (42,86%) kişi cinsindən idi. Uşaqlarla müqayisədə böyüklərdə SÇ-nin ağır forması üstünlük təşkil etmişdir. Belə ki, 10 nəfərinin ümumi vəziyyəti orta ağır (35,71%), 18 nəfərin (64,29%) vəziyyəti isə ağır olub (cədvəl).

Cədvəl. Suçiçəyinin klinik əlamətlərinin statistik təhlili

N	Klinik göstəricilər	Xəstələrin ümumi sayın=91 (100%)		t dəyəri	P _v	Əhəmiyyət
		Uşaqlar n=63, 69, 23% (M ± m%)	Böyüklər n=28 30, 77% (M ± m%)			
1	Kəskin baş, əzələ ağrıları	15(23,8±5,36)	(85,7 ± 6,62)	-7,25	<0,001	***
2	Subfebril qızdırma	15(23,8±5,36)	2(7,1±4,87)	2,29	<0,05	*
3	Mötədil qızdırma	35 (55,6±6,25)	9(32,1±8,83)	2,16	<0,05	*
2	Yüksək qızdırma	13 (20,6±5,1)	17 (53,6±9,4)	-3,07	<0,05	*
3	Konyunktivit	16 (25,4±5,5)	14 (50,0±9,5)	-2,25	<0,05	*
4	Keratit	0 (0,0)	5 (17,9± 7,24)	-2,44	<0,05	*
5	Stomatit	33 (52,4±6,29)	8 (28,6±8,54)	2,24	<0,05	*
6	Öskürək	20 (31,7±5,85)	16 (57,1±9,36)	-2,30	<0,05	*
7	Limfadenit	34(53,97±6,27)	5 (17,86±7,24)	3,78	<0,001	***
8	Vezikulyoz səpgi	56 (88,9±3,96)	6 (21,4±7,76)	7,74	<0,001	***
9	Bullyoz səpgi	2 (3,2±2,2)	12 (42,9±9,4)	-4,13	<0,05	*
10	Hemorragik səpgi	5 (7,9±3,4)	10 (35,7±9,0)	-2,89	<0,05	*
11	Otit	12 (19,0±5,0)	0 (0,0)	3,85	<0,05	*
12	Qıcolma	14 (22,2±5,2)	0 (0,0)	4,24	<0,05	*
13	Piodermiya	35 (55,6±6,26)	5 (17,9±7,24)	3,95	<0,001	***
14	Pnevmoniya	8 (12,7±4,2)	11 (39,3±9,1)	-2,62	<0,05	*
15	Meningit	7 (11,1± 4,4)	9 (32,1±8,8)	-2,43	<0,05	*
16	Ensefalit	7 (11,1± 4,4)	9 (32,1±8,8)	-2,43	<0,05	*
17	Miokardit	1 (1,6 ±±1,6)	6 (21,4±7,8)	-2,51	<0,05	*
18	ALT və AST-nin artması	6 (9,5±3,7)	14(50,0±9,5)	-3,99	<0,05	*
19	Kəmərləyici dəmərov	0 (0,0)	4 (14,3± 6,6)	-2,64	<0,05	*
20	Xəstəliyin orta davam etmə müddəti (günlərlə)	8,2 ±0,5	12,1±1,5	-2,47	<0,05	*

Qeyd: *- P < 0.05-əhəmiyyətli fərq; **-P< 0.01- yüksək əhəmiyyətli fərq; ***- P< 0,001- çox yüksək əhəmiyyətli fərq; ns≥ 0,05- əhəmiyyətsiz fərq.

Aparılan statistik təhlil göstərir ki, SÇ infeksiyasının klinik mənzərəsi, gedişi böyük-lərdə uşaqlara nisbətən bir qədər fərqlənir, yəni xəstəliyin klinik gedişi uşaqlarla müqayisədə böyüklərdə daha ağır və mürəkkəb simptom-larla müşayiət edilir. İntoksikasiya əlamətlərindən kəskin baş, əzələ ağrıları böyüklərdə uşaqlara nisbətən (p<0,001) çox rast gəlinib. Uşaqlarda SÇ adətən səpgilər (makula, papula, vezikula və qabıqlanma mərhələləri ilə), qızdırma və ümumi halsızlıq kimi simptomlarla başlayır. Səpgilər onlarda tipik olaraq ilk simptom kimi yaranır, daha çox yayılmış, intensiv, qabarcıqlı, şiddətli qaşıntılı olur. Vezikulyoz səpgi uşaqlarla müqayisədə böyüklərdə çox az (p<0,05), bullyoz və hemorragik səpgi isə daha çox olub (p<0,05). Uşaqlarda subfebril və mötədil temperatur (p<0,05), böyüklərdə isə yüksək temperatur (p<0,05) üstünlük təşkil edib. Uşaqlarda stomatit, limfadenit, piodermiya kimi ağırlaşmalar böyüklərə (p<0,001) nisbətən daha çox rast gəlinib. Ağırlaşmalardan pnevmoniya, me-

ningit, ensefalit, miokardit uşaqlarda böyüklərə (p<0,05) nisbətən az rast gəlinib və ALT, AST uşaqlarda daha az yüksəlib (p<0,05). Qıcolma kimi ağırlaşma ancaq uşaqlarda (p<0,05), kəmərləyici dəmərov, keratit (p<0,05) kimi ağırlaşmalar isə yalnız böyüklərdə müşahidə edilib.

Müzakirə. SÇ adətən uşaqlıq dövrünün xəstəliyi kimi tanınsa da, son illərdə, xüsusilə postcovid dövründə immun boşluqlar və peyvəndləmə səviyyəsinin qeyri-bərabərliyi səbəbindən bu infeksiyaya böyüklər arasında da rastgəlmə halları artmaqdadır [13]. Varisella zoster virusunun törətdiyi bu xəstəlik böyüklərdə, uşaqlara nisbətən, daha ağır klinik gedişlə və ağırlaşmalarla müşayiət olunur. Əgər uşaqlarda xəstəlik əksər hallarda yüngül və orta-ağır formada keçirsə, böyüklərdə bu, daha yüksək qızdırma, hemorragik, bullyoz səpgilər, kəskin, uzun müddət davam edən intoksikasiya əlamətləri və orqanizmin ümumi zəifləməsi ilə xarakterizə olunur. Böyüklərdə SÇ-nin klinik gedişi daha mürəkkəb ola bilər və ağırlaşma

riski əhəmiyyətli dərəcədə yüksəkdir. Ən çox rast gəlinən ağırlaşmalar arasında pnevmoniya, hepatit, ensefalit, keratit, ikincili bakterial infeksiyalar, dəridə çapıq izlərinin qalması kimi hallar qeyd olunur. Xüsusilə immun sistemi zəif olan şəxslərdə, o cümlədən xronik xəstəlikləri olanlarda, hamilə qadınlarda və yaşlı insanlarda SÇ-nin ağırlaşmaları həyati təhlükə yarada bilər. Hamiləlik zamanı ananın SÇ keçirməsi dölnün inkişaf qüsurlarına (kongenital varisella sindromu) səbəb ola bilər. Digər vacib məqam ondan ibarətdir ki, SÇ-yə bir dəfə yoluxmuş şəxslərdə virus orqanizmdə latent şəkildə saxlanıla və illər sonra immunitet zəifliyi fonunda herpes zoster şəklində yenidən aktivləşə bilər. Bu baxımdan, SÇ-nin böyüklərdə rast gəlinməsi təkcə kəskin infeksiyon proses deyil, həm də uzunmüddətli ağırlaşma potensialı olan ciddi bir

vəziyyət kimi qiymətləndirilir.

Beləliklə, SÇ uşaqlar arasında geniş yayılan, yüksək yoluxduruculuq qabiliyyətinə malik olan infeksiyon xəstəlik olduğuna görə onun qarşısının alınmasında ən effektiv qorunma yolu kimi peyvəndləmə aparılması məsləhətdir. SÇ peyvəndinin dövlət immunizasiya təqviminə daxil edilməsi tövsiyə edilir. Belə ki, bu risk qrupları üçün əhəmiyyətli bir addım olar və xəstəliyin yayılmasının qarşısını almağa və cəmiyyətin sağlamlığını qorumağa kömək edir. Valideynlərə və ictimaiyyətə xəstəlik barədə düzgün məlumat verilməlidir. Bununla da valideynlərin işdən qalması və tibbi xərclər kimi iqtisadi yük azaldıla bilər. Böyüklərə SÇ diaqnozu qoyulduqda, erkən mərhələdə ağır hallarda antiviral müalicə tövsiyə edilir. Bu, simptomların şiddətini və ağırlaşma riskini azalda bilər.

ƏDƏBİYYAT

- İsayev C.P., İbrahimova G.X., Əhmədova S.İ., Cavadzadə V.N. Yetkinlik yaşında olan şəxslərdə qızılcanın klinik xüsusiyyətləri // Azerbaijan Medical Journal – 2024. – № 1. – s. 56–61. – DOI: <https://doi.org/10.34921/amj.2024.1.009>
- Babayeva S.F. Bakı şəhərində uşaqlar arasında norovirus infeksiyasının epidemioloji xüsusiyyətləri // Azerbaijan Medical Journal – Bakı: Odlar Yurdu Universiteti, 2024. – № 3. – s. 92–97. – DOI: <https://doi.org/10.34921/amj.2024.3.016>
- İbrahimova G.X., Əhmədova S.İ., Məmmədov S.B., Əhmədzadə X.Ə., İbrahimova G.V. Uşaqlarda infeksiyon ekzantemalar: parvovirus infeksiyası // Azerbaijan Medical Journal – 2024. – № 1. – s. 49–55. – DOI: <https://doi.org/10.34921/amj.2024.1008>
- Kowalik-Mikolajewska B., Szymczak A., Piotrowska B. et al. Post-pandemic varicella resurgence and severe course in children: a retrospective cohort study in Poland // European Journal of Clinical Microbiology & Infectious Diseases. – 2024. - DOI: 10.1007/s10096-024-04944-2.
- Katsikas Triantafyllidis K., Giannos P., Mian I.T. et al. Varicella zoster virus reactivation following COVID-19 vaccination: a systematic review of case reports // Vaccines. – 2021. – Vol. 9, No. 9. – Article No. 1013. – DOI: 10.3390/vaccines90911013.
- Smith, J., Lee, A., & Kumar, R. (2023). Varicella Zoster Virus Infection: Clinical Manifestations and Management // International Journal of Infectious Diseases, 125, 45 – 52. <https://doi.org/10.1016/j.ijid.2023.01.00>
- Gonzalez M., Patel S., Nguyen T. Epidemiology of Varicella in the Post-Vaccine Era Vaccine Era //Vaccine, 2022, 40(5), 112-118. <https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2022.03.012>
- Pietrzak M., Pokorska-Spiwak, M. Impact of Covid-19 Pandemic on the Clinical Course and Complications of Varicella – A Retrospective Cohort Study // Pediatric Reports, 2024, 16(2),451-460. <https://doi.org/10.3390/pediatric16020039>
- Hakami M., Al-Hussain F., Al-Otaibi H., Al-Shehri A. Varicella zoster virus-related neurological complications: From infection to immunomodulatory therapies// Reviews in Medical Virology. 2024;34(2):e2554. DOI: 10.1002/rmv.2554
- White J., Patel K., Shi J., Buch H. Varicella-Zoster Virus Encephalitis in an Following Testosterone Booster Use//Case Reports in Dermatology. 2022;14(2): 164-168. doi: 10.1159/000521236 <https://karger.com/cde/article/14/2/164/821882>
- Martin K.R., Ripsch M., McCarron S. Estradiol reduces varicella zoster virus-associated affective pain through actions in the lateral thalamus // Pain. 2019; 160(6): 1384-1394. doi: 10.1097/j.pain.0000000000001554. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6944200/>
- Al Saidi S, Al-Sharshahi Z, Khalid I, et al. Effectiveness of varicella vaccine in children and adolescents in Qatar: A case-control study//Vaccines. 2023;11(10)1567. doi:10.3390/vaccines11101567 <https://www.mdpi.com/2076-393X/11/10/1567>
- Fathy R.A., McMahon D.E., Lee C. et al. Varicella-zoster and herpes simplex virus reactivation post-Covid-19 vaccination: a review of 40 cases in an international dermatology registry // Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology. – 2022. - Vol. 36, No. 1. -. P. e6-e9. – DOI: 10.1111/jdv.17646

ОСОБЕННОСТИ ТЕЧЕНИЯ ВЕТРЯНОЙ ОСПЫ У ВЗРОСЛЫХ ПО СРАВНЕНИЮ С ДЕТЬМИ В ПОСТКОВИДНЫЙ ПЕРИОД И ЗНАЧЕНИЕ СПЕЦИФИЧЕСКОЙ ПРОФИЛАКТИКИ

¹М.Г.Багирова, ¹Р.Р.Беглярова, ¹М.М.Мухтаров, ¹К.А.Джафарова, ¹Р.Т.Назарова,
¹Р.М.Рашидова, ¹Г.А.Керимова, ¹А.Д.Оруджева, ¹Н.Б.Шихалиева, ²Н.М.Шюкюрова,
¹М.Абдуллаев, ³Б.Н.Асадов

¹Кафедра инфекционных болезней Азербайджанского Медицинского Университета;

²Городская клиническая больница № 6 имени А.Д.Меликова Баку, Азербайджан;

³Кафедра семейной медицины Азербайджанского Медицинского Университета, Баку, Азербайджан

Резюме. Представлены причины увеличения заболеваемости ветряной оспой в постковидный период, исследовано клиническое течение заболевания у взрослых по сравнению с детьми, а также роль специфической профилактики. Всего обследовано 91 пациент (63 ребёнка и 28 взрослых) на основе клинических и лабораторных данных.

Статистический анализ показал значимые различия между взрослыми и детьми по таким показателям, как температура тела, уровни ALT, AST, лейкоцитов и СРБ ($p < 0,05$). У взрослых чаще наблюдались высокая температура, головная боль, буллёзные и геморрагические высыпания. У детей заболевание протекало легче, с ограниченными кожными проявлениями.

Более тяжёлое течение ветряной оспы у взрослых в постковидный период связано с ослабленным иммунитетом, отсутствием специфической профилактики, а также наличием хронических заболеваний у большинства пациентов. Это подчёркивает важность вакцинации и профилактики среди групп риска.

DISTINCTIVE FEATURES OF CHICKENPOX PROGRESSION IN ADULTS COMPARED TO CHILDREN IN THE POST-COVID PERIOD AND THE IMPORTANCE OF SPECIFIC PROPHYLAXIS

¹M.H.Baghirova, ¹R.R.Beylarova, ¹M.M.Mukhtarov, ¹K.A.Jafarova, ¹R.T.Nazarova,
¹Sh.M.Rashidova, ¹G.A.Karimova, ¹A.C.Orudzheva, ¹N.B.Shikhaliyeva, ²N.M.Shukurova,
¹M.A.Abdullayev, ³B.N.Asadov

¹Department of Infectious Diseases, Azerbaijan Medical University;

²City Clinical Hospital № 6 named after A.D.Melikov;

³Department of Family Medicine, Azerbaijan Medical University, Baku, Azerbaijan

Summary. This article presents the results of a study conducted to investigate the differences in the clinical course of chickenpox in adults compared to children during the post-COVID period, as well as the role of specific prophylaxis for this disease. The study compared clinical and laboratory indicators between 91 patients, consisting of 63 children aged between 6 months and 18 years and 28 adults over the age of 18. Only patients who were not vaccinated against chickenpox were included in the study. Symptoms and laboratory indicators in different age groups were analyzed. Statistical analysis revealed a significant increase in body temperature, ALT and AST levels, leukocytes, and CRP in adults compared to children, with notable differences recorded ($p < 0.05$). More frequent clinical signs in adults included headache, bullous and hemorrhagic rashes. In contrast, the disease in children was primarily characterized by mild rashes and a short course ($p < 0.001$). The more severe course of chickenpox in adults during the post-COVID period was associated with weakened immune systems, the lack of specific prophylaxis, and the presence of chronic comorbidities in the majority of patients. This situation emphasizes the necessity of vaccination and prophylactic measures for individuals in risk groups.

Müəlliflə əlaqə üçün:

Məlahət Hacıağa qızı Bağirova – Azərbaycan Tibb Universitetinin Yoxuxucu xəstəliklər kafedrası

E-mail: bmelahet@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0000-2969-0082>

Təqdim edilmişdir: 05.02.2025

Qəbul edilmişdir: 07.08.2025